

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING

för

KONST, SLÖJD OCH HUSHÅLLNING.

N:o 41. } Tryckt hos Gno. LÖWENGREN. Göteborg. { 1824
29 Oktob.

Tanka.

Så kallar man en stor, djup, uttrycksfull idé, som finnes i en målning. — Tvenne Arkadiska älskande, lifvade af kärlek och glädje, vandra i en park, och finna en grafvård med denna inskrift: "Äfven jag var i Arkadien buran." Detta är en tanke, som gifver anledning till djupa betraktelser. — I målningen öfver Syndafloden, är en orm, som allena ännu höjer sig till hälften öfver vattenbrynet, och krålar på en klippa — en hög tanke, som förträffligt uttrycker den omätliga tomma rymden, och den öfversvåmmade jorden. — Venus, som agar sin son med ett ris af rosor, är ingenting annat än en leende och skåmtsam tanka. — En verkan af skugga och ljus, utbredd öfver en taffla, kan vara en skön tanka. Det var en hög tanke af Correggio, att han i sin taffla, som föreställer Herdarne, tillbedjande Jesus, och hvilken målning allmänt kallas "Correggios Natt", lät ljuset utgå från det nyfödda barnets bild. Med tiden tillegnade sig flera Konstnärer denna idé, men då den egentligen ej tillhör dem, så hafva de endast förtjensten af utförandet. — De skuggor, som i Davids taffla hölja Brutus i det ögonblick, då de döda kropparna af hans söner, aflifvade på hans befallning, frambåras förbi honom, äro en skön tanka, full af verkan och interesse. Brutus kunde, då han dömde sina söner till döden, blott känna den kärlek, som Rom fordrade; då

domen var afsagd, kände han intet annat än naturen; han flyr ljuset, förborgar sig i skuggan, sätter sig ned i ett tillstånd af känslolöshet; de rörelser, som sönderslita hans själ, uppenbara sig endast genom extremiteternas konvulsioner, och den skugga, som betäcker honom, ökar det rysliga, som åskådaren måste känna. Denna i och för sig själf redan stora tanka blir en hög poesi; ty den skuggan, som omhöljer Brutus, kastas på honom från Roms staty. Det var således skuggan af Rom, i hvilken Konsuln gömde sig, sedan han af kärlek till staten, hade förolempat naturen. — Reynolds tafla öfver Grefve Uglino har en skön tanka. Hans barn stå kring hans knän. Han gifver dem ingen blick; hans kropp har en rak ställning, hans hufvud är orörligt som hans öga; han känner icke mera; han är förstenad.

I konstens verk så väl som i snillets håller en tanka, som vid första anblicken synes vara ingeniös, icke alltid profvet. Det tyckes som en Konstnär måste vara långt strängare än en skriftställare, emedan operationerne i hans konst äro långsammare, och lemna honom mera tid till öfverläggning; han kan icke ursäktas sig med ett ögonblicks förbländning. Bildhuggaren, hvars operationer äro ännu långsammare än Målarens, måste vara ännu mindre efterlåten emot sig själf, och af sina domare vänta sig ännu mindre öfverseende.

Tanken af Amor, som gör sig en båge af Herkuls klubba, är leende och tyckes vara ingeniös. Man kunde prisa den hos en skald, som hade behandlat den i några verser, isynnerhet om dessa verser äro skrifne i en lätt och skämtsamt stil; men då bildande är allvarsamt och öfverlagdt, och jag tviflar på huruså vida en Skulptör gör rätt att uppehålla sig vid denna tankan. Att af en träklubba vilja tillskära en bå-

ge, är en stark mans arbete, och passar sig alldeles icke för Amor. De gamle hade ej pålagt honom några grofva arbeten: de gäfvö honom en synbar svaghet. Han har små händer, säger Moschus, och likväl skjuter han sina pilar ända in i Acheron, ända in i hjertat på de aflednas gud; han har blott ett litet pilkoger, blott små pilar; men han slungar dem ända till himmelen. Moschus hade icke brukat Amors smånätta händer till en vagumakares arbete. Föröfrigt tyckes ej eller en klubbas knöliga trä tjenligt till en båg.

Allegorierna kunna räknas bland tankarnas tal; men Konstnärerne måste, som redan blifvit sagdt, med allvarsamhet begagna dem. Ett konstverk får ej vara någon gåta. — Män af snille meddela ofta medelmåttiga konstnärer ganska sköna tankar, men då de ej tillika kunna meddela dem talangen att genom konsten väl framställa dem, kan man med rätt säga, att de ingenting meddelat dem.

Rosen.

Rosen är en inflammation i huden. Den yttrar sig i alla kroppsdelar, men isynnerhet i ansigtet. Den infinner sig gerna på de ställen, der sår och svullnader äro vid frosts gripne delar och dem, som någon tid varit blottställda för de brännande solstrålarna. Förkylningar äfvensom gallagtiga ö enligheter, och isynnerhet en benägenhet i huden för inflammation, äro skulden till rosens tillkomst. Den är som sjukdom lätt att känna. Huden uppsväller, blir röd, spänd och glänsande. Tryckst man på den med fingret, så försvinner rödsden, men kommer igen när tryckningen upphörer. Ofta uppkomma på den inflammationade huden blåsor, som innehålla en klar och vattenagtig vätska: i det faller kallas sjukdomen vattenrosen. Den varar vanligen i 7 till 14 dagar; då faller svullnaden, huden blir blek och affjällar sig. Merendels åtföljes feber, frysning, hetta, törst, oro, hufvudvärk, och en hastig känsla af stickning, brännande och spänning i de lidande delarna. Vanligen utbreder sig rosen från ett ställe till ett annat; så sväller hos den, som har ansigtsrosen, först den ena sidan af ansigtet, och svulsten

tillsluter det ena ögat: därefter sprider den sig till den andra hälften och tillräpper äfven ögat der, samt upphör ej gerna förrän den angripit alla ansigtsdelarna, den ena efter den andre. — Rosen i sig sjelf är en tillfällighet utan fara, som, om den blir rätt behandlad, försvinner efter någon tids förlopp, utan onds följder. Vid den vanliga, ej med andra elaka tillfälligheter förknippade Rosen iakttagas man följande förhållningsregler:

1) Man håller sträng diet, undviker kött, kryddor, vin, brännvin, och all starkt födande och hetsig mat och dryck. Men äter om man har någon matlust, vattensoppor, mjölkmat och frugträtter. Man dricker källvattnet, hvaruti man slagit några droppar vinätticka eller citronsyra, och om aftonen några koppar fläderté, för att befördra svetten.

2) Då gallagtiga orenligheter ofta äro förenade med Ansigtsrosen, så kan man, när tungan vidlädas gommen, smaken i munnen är bitter, matlusten alldeles borta och benägenhet till kräkning förefinnes, intaga ett kräknedel. Men äger sådant fall ej rum utan är stolgångsförstoppning, fullhet och uppblåsthet i underlifvet, förenade med brist på appetit, orsaken, så måste afförande medel tillgripas. Är smaken i munnen ren och god, appetiten ej alldeles borta, och öfverhuvud inga tecken till orenlighet synbara, så tager man inga afförande saker, utan följer blott noga den ofvanföreskrifne dieten.

3) Utvertes böra, isynnerhet när ansigtsrosen är förhanden, plåster, salva, kalla omslag, blyvatten och blyhvitt eller andra blyblandade medel, alldeles icke användas. Derigenom kan man tillfoga sig största skada, drifva rosen tillbaka, och gifva anledning till farliga sjukdomar. Man betäcke rosensvulsten med små kuddar, fyllde med bomull, eller kli, eller torkade kamomill- och fläderblomster. Äfven kan man pålägga torkadt och uppvärmt rågmjöl eller bönemjöl, strödde på hampa. Blir svedan förhäftig, gör man omslag med linneklutar, genomdränkte i varm mjölk, eller i fläderté; men blir den svår ända till odräglighet, har inflammationen ett mörkrödt utseende, och bilda sig på den blåagtiga fläckar, så är den så kallade Brandrosen att befara. I sådant fall lägger man ett varmt omslag af kamomillblomster, fläderblomster, hafregryn, rifven simla och mjölk, samt rådfrågar en kunnig läkare.

4) De, som för en mycket ömtålig hud ofta plågas af ansigtsrosen, måste flitigt bada och tvätta sig, betjena sig af stärkande artificiella tvättvattnen, undvika alla hetsiga drycker, endast dricka vatten, och om de tillika hafva svag mage, föra en sparsam diet samt afhålla sig från alla svärsmåta, hårda och skarpa tödämnena.